

BIỆN PHÁP GIÁO DỤC KỸ NĂNG SỐNG CHO SINH VIÊN NỘI TRÚ TRƯỜNG CAO ĐẲNG CẦN THƠ

• Lê Thủy Tiên^(*)

Tóm tắt

Giáo dục kỹ năng sống là một trong những nội dung quan trọng giáo dục toàn diện sinh viên. Trên cơ sở nghiên cứu lý luận và khảo sát thực trạng giáo dục kỹ năng sống cho sinh viên nội trú tại Trường Cao đẳng Cần Thơ. Bài viết đề xuất biện pháp: Cải tiến các loại hình hoạt động ngoại khóa cho sinh viên nội trú; Tăng cường lồng ghép giáo dục kỹ năng sống thông qua hoạt động học tập trên lớp; Đẩy mạnh phối hợp giữa các Phòng, Khoa, tổ chức đoàn thể và Ban quản lý ký túc xá về hoạt động giáo dục kỹ năng sống.

Từ khóa: Giáo dục, kỹ năng sống, sinh viên nội trú, trường cao đẳng.

1. Đặt vấn đề

Trong xã hội hiện nay luôn nảy sinh những vấn đề phức tạp và bất định đối với con người. Giáo dục tư tưởng, đạo đức, lối sống cho học sinh, sinh viên (SV) là nội dung quan trọng định hình nhân cách, góp phần phát triển toàn diện học sinh, SV.

Theo các nhà quản lý giáo dục, những năm qua hệ thống giáo dục đại học mở rộng về quy mô, đa dạng hóa các loại hình và ngành nghề đào tạo, nâng cao chất lượng và bước đầu hội nhập quốc tế. Tuy nhiên tại một số cơ sở đào tạo cho thấy, suốt quá trình học tập hầu hết SV đều học tiếng Anh, song trong thực tế kỹ năng giao tiếp bậc độ nhiều hạn chế; với các nhà tuyển dụng, họ cho biết khi tham gia lao động xã hội, SV khiếm khuyết về kỹ năng hòa nhập, làm việc nhóm, kỹ năng tự nhận thức, quản lý thời gian, quản lý bản thân...; nói cách khác SV chưa được trang bị, thiếu tự rèn luyện những kỹ năng để sống thích nghi khi đời sống kinh tế xã hội phát triển và có nhiều thay đổi.

Hiện nay, tại Trường Cao đẳng Cần Thơ, một bộ phận SV, phải sống xa gia đình, thiếu sự chăm sóc, giúp đỡ của người thân, dễ chịu tác động tích cực lẫn tiêu cực từ môi trường bên ngoài nhà trường, trong số SV này có nhiều em biểu hiện lối sống thực dụng, đua đòi, ít quan tâm các bạn đồng môn; ý thức học tập, rèn luyện kém, thiếu trách nhiệm với bản thân, gia đình và cộng đồng; nghiêm trọng hơn, đã có SV vướng vào tệ nạn xã hội, vi

phạm pháp luật...

Xuất phát sứ mệnh đào tạo nguồn nhân lực, đảm bảo nhu cầu thị trường lao động của thành phố Cần Thơ và các địa phương vùng Đồng bằng sông Cửu Long, theo đó trong bối cảnh hiện nay, nghiên cứu thực trạng giáo dục kỹ năng sống (KNS) của SV nội trú ký túc xá (KTX) Trường Cao đẳng Cần Thơ, bài viết trình bày một số biện pháp góp phần nâng cao chất lượng đào tạo của trường là cần thiết.

2. Khái niệm KNS và giáo dục KNS

2.1. Kỹ năng sống

Hiện nay có nhiều khái niệm về KNS. Theo tác giả Nguyễn Thanh Bình, Viện nghiên cứu sư phạm Trường Đại học Sư phạm Hà Nội: KNS là năng lực, khả năng tâm lý - xã hội của con người có thể ứng phó với những thách thức trong cuộc sống, giải quyết các tình huống một cách tích cực và giao tiếp có hiệu quả.

Đối với SV, kiến thức chuyên môn, kỹ năng thực hành là điều kiện cần nhưng chưa đủ, trong bối cảnh xã hội hiện đại, SV cần được trang bị những KNS, đây sẽ là điều kiện đủ gồm: Kỹ năng tự nhận thức, giao tiếp, hợp tác, xử lý tình huống, đương đầu với căng thẳng, làm chủ cảm xúc, tự bảo vệ...

2.2. Giáo dục KNS

Giáo dục KNS là giáo dục cách sống tích cực trong xã hội hiện đại, là xây dựng những hành vi lành mạnh và thay đổi những hành vi, thói quen tiêu cực trên cơ sở giúp người học có cả kiến thức, giá trị, thái độ và các kỹ năng thích hợp với môi trường sống [3].

^(*)

Với tốc độ phát triển của xã hội hiện đại, giáo dục KNS cho học sinh, SV có vai trò hết sức quan trọng, việc đưa nội dung giáo dục KNS vào chương trình giáo dục, đào tạo các cấp học, bậc học là cần thiết và có giá trị nhân văn, góp phần hoàn thiện nhân cách cho người học, đòi hỏi sự tham gia tích cực của gia đình, nhà trường và xã hội; song trên thực tế cho thấy hoạt động giáo dục và nội dung giáo dục KNS cho SV chưa đáp ứng nhu cầu người học và yêu cầu của xã hội.

3. SV nội trú và đặc điểm sinh hoạt của SV nội trú

3.1. Khái niệm SV nội trú

SV nội trú là khái niệm chỉ những SV đang theo học tại cơ sở đào tạo và được cơ sở này bố trí ở trong khu nội trú (KTX) theo hợp đồng của SV với Trường ban quản lý khu nội trú của cơ sở đào tạo này.

Theo khái niệm này, SV nội trú của Trường Cao đẳng Cần Thơ là những SV đang học tại Trường và được bố trí ở tại KTX của Trường theo hợp đồng do SV đã ký với Trường ban quản lý KTX.

Phổ biến SV nội trú là những SV sống xa gia đình, các em ở khu nội trú của trường để thuận lợi cho việc học hành và giảm chi phí so với ở ngoại trú. SV nội trú được bố trí từ 2 đến 6 người trong mỗi phòng chung, có thể là SV cùng lớp, cùng khóa, cùng khoa, hầu hết các em không giống nhau về gia cảnh, trình độ nhận thức, quan niệm sống... song có chung mục đích học tập để lập thân, lập nghiệp và lập gia. Vì cùng chung sống, học tập rèn luyện trong môi trường tập thể nên đại bộ phận SV ở nội trú có mối quan hệ tốt, bền chặt.

3.2. Đặc điểm sinh hoạt của SV nội trú

Khu nội trú (KTX) được xem như một xã hội thu nhỏ. Cư dân là những thanh niên đến từ vùng sâu, vùng xa, có gia cảnh, văn hóa khác nhau, nhiệm vụ cốt lõi của SV nội trú là học tập, rèn luyện.

Ở khu nội trú, SV vừa phải chấp hành nội quy, nề nếp sinh hoạt, chịu sự quản lý của đội ngũ cán bộ phụ trách nội trú vừa ý thức tinh thần làm chủ, tự quản lý sinh hoạt cá nhân và sinh hoạt tập thể. Tuy nhiên, môi trường xung quanh khu nội trú còn quá nhiều điều phức tạp, tác động trực tiếp đến hoạt

động học tập, rèn luyện của SV; thực tế cho thấy có không ít SV vướng vào tệ nạn xã hội, có hiện tượng vượt khỏi tầm kiểm soát của Ban quản lý nội trú, nhiều sự vụ, sự việc xảy ra rồi mới phát hiện và nếu giải quyết thì chuyện đã xảy ra.

Biểu hiện sinh hoạt trong đời sống nội trú của SV diễn ra phong phú, đa dạng. Có nhiều nề nếp sinh hoạt tác dụng tích cực. Cụ thể: Đặc điểm “trôi” của sinh hoạt trong các KTX, giúp SV nâng cao tinh thần tập thể, ý thức cộng đồng; còn là môi trường bồi dưỡng rèn luyện kỹ năng mềm cho SV hiệu quả nhất; nơi ươm mầm chỉ số cảm xúc (EQ) giúp SV có được khả năng thấu hiểu cảm xúc của mình cũng như người xung quanh. Trái lại, đời sống nội trú cũng bộc lộ nhiều hiện tượng tiêu cực, như quan hệ nam nữ thiếu lành mạnh, bạo lực trong khu nội trú, mất cắp đồ dùng sinh hoạt cá nhân, không chủ động quản lý thời gian học tập, đua đòi ăn chơi hoang phí...

Cho dù hai hiện tượng trên đây phản ánh trái chiều về đời sống sinh hoạt của SV nội trú, song tiếng nói chung của xã hội ghi nhận tính giá trị nề nếp sinh hoạt nội trú của SV, có tác dụng điều chỉnh nhận thức, hành vi, thái độ góp phần giáo dục KNS cho SV, nội dung được các nhà trường tích hợp vào chương trình đào tạo [2].

4. Giáo dục KNS cho SV nội trú của Trường Cao đẳng Cần Thơ

4.1. Đánh giá của cán bộ quản lý, giảng viên và SV sự nhận biết về KNS của SV nội trú

Kết quả khảo sát (Bảng 1) đánh giá của SV mức độ nhận biết về KNS của SV nội trú cho thấy, sự nhận biết về KNS của SV nội trú của Trường Cao đẳng Cần Thơ rất thấp, nhiều SV biết không nhiều về KNS (tỷ lệ 67%), đáng lo lắng đã có 22% SV không biết gì về KNS, số SV nhận biết nhiều và rất nhiều về KNS chỉ chiếm tỷ lệ 11%.

Sử dụng phương pháp trao đổi với SV về vấn đề KNS, SV tên N.T.H.S lớp K41 ngành Sư phạm Anh văn, cho biết: “Em có nghe nói về KNS qua báo đài và Internet, em chỉ biết là nó rất quan trọng và cần thiết, đặc biệt là với SV như chúng em, nhưng cụ thể là gì và chúng em phải làm như thế nào thì em không được biết, không ai nói với em về vấn đề này”.

Bảng 1. Kết quả đánh giá của cán bộ quản lý, giảng viên và SV mức độ nhận biết về KNS của SV nội trú

TT	Đánh giá mức độ nhận biết về KNS của SV nội trú	Đối tượng khảo sát			
		Cán bộ quản lý, giảng viên (N=39)		Sinh viên (N=200)	
		Số lượng	Tỉ lệ (%)	Số lượng	Tỉ lệ (%)
1	Không biết	5	12,8	44	22,0
2	Biết không nhiều	29	74,3	134	67,0
4	Biết nhiều	2	5,2	18	9,0
5	Biết rất nhiều	3	7,7	4	2,0

Kết quả khảo sát cán bộ quản lý và giảng viên mức độ nhận biết về KNS của SV nội trú cho thấy phần lớn cán bộ quản lý, giảng viên đánh giá đã có 87,1% SV nội trú biết không nhiều và không biết về KNS, chỉ có 5,2% SV nội trú là biết nhiều và biết rất nhiều là 7,7% SV nội trú.

Kết quả quan sát khi trò chuyện với SV nội trú, các em bộc lộ sự bỡ ngỡ và khi hỏi về khái niệm KNS hoặc gợi ý giả định một số tình huống có thể xảy ra, để hỏi các em sẽ xử lý như thế nào thì phần lớn lung túng, rất nhiều SV chưa nắm khái niệm KNS.

Qua kết quả điều tra cho thấy, mức độ hiểu biết của SV nội trú về KNS rất hạn chế. Hầu hết các em đều không biết làm thế nào và dựa vào ai

để được trang bị KNS.

4.2. Vai trò giáo dục KNS cho SV nội trú của Trường Cao đẳng Cần Thơ

Qua số liệu khảo sát trên Bảng 2 cho thấy có 94,8% cán bộ quản lý, giảng viên phản ánh giáo dục KNS cho SV nội trú là quan trọng và rất quan trọng, trong đó có 41% đánh giá là rất quan trọng, còn một số là ít 5,2 % cho rằng giáo dục KNS cho SV nội trú không quan trọng.

Kết quả khảo sát đối với SV, có đến 89% SV được hỏi đều cho rằng giáo dục KNS có vai trò quan trọng và rất quan trọng đối với SV nội trú, trong đó có 32,5% nhấn mạnh rất quan trọng, không có SV nào cho rằng giáo dục KNS là không quan trọng đối với mình.

Kết quả trên đây chỉ ra phản ánh của cán bộ quản lý, giảng viên và SV về vai trò giáo dục KNS đối với SV nội trú là đồng thuận với nhau. Có nghĩa SV cơ bản ý thức tầm quan trọng của giáo dục KNS đối với SV nội trú.

Bảng 2. Đánh giá của cán bộ quản lý, giảng viên và SV về vai trò giáo dục KNS cho SV nội trú

TT	Đánh giá về vai trò giáo dục KNS cho SV nội trú	Đối tượng khảo sát			
		Cán bộ quản lý, giảng viên (N=39)		Sinh viên (N=39)	
		Số lượng	Tỉ lệ (%)	Số lượng	Tỉ lệ (%)
1	Không quan trọng	0	0	0	0
2	Ít quan trọng	2	5,2	22	11,0
3	Quan trọng	21	53,8	113	56,5
4	Rất quan trọng	16	41,0	65	32,5

Trao đổi trực tiếp SV nội trú, các em rất tâm đắc được giáo dục KNS và nhận thức sự cần thiết trang bị những KNS, giúp SV thích ứng với môi trường sống, học tập và tạo điều kiện thuận lợi cho công việc sau này. Theo ý kiến của giảng viên P.T.Đ.N thuộc bộ môn Tâm lý giáo dục, cho biết đặc điểm tâm lý của SV bước đầu vào ở KTX, mọi thứ đều mới mẻ, nếu không được quan tâm tư vấn, giúp các em một số kỹ năng cơ bản thì khó có thể hòa nhập, thích nghi điều kiện KTX. Kết quả trao

đổi với ông P.N.M- Trưởng ban Quản lý KTX cho rằng giáo dục KNS cho SV nội trú có vai trò rất quan trọng, giúp SV ý thức sống tự lập, làm chủ quá trình học tập, rèn luyện.

5. Đánh giá thực hiện giáo dục KNS cho SV nội trú Trường Cao đẳng Cần Thơ

Số liệu khảo sát cho thấy đại bộ phận cán bộ quản lý và giảng viên đều có hiểu biết rất nhiều về KNS và vai trò giáo dục KNS cho SV nội trú hết sức quan trọng; song, về phía SV thì phần lớn biết

không nhiều và không biết những kỹ năng cần thiết để tồn tại, thích ứng sự biến đổi của xã hội hiện đại và còn bộ phận nhỏ SV (chiếm 11%) cho biết giáo dục KNS cho SV nội trú có vai trò khá khiêm tốn (ít quan trọng).

Về nguyên nhân hạn chế nêu trên, nhiều cán bộ quản lý và giảng viên chỉ ra, lãnh đạo nhà trường và các tổ chức, bộ phận liên quan đến hoạt động quản lý SV nội trú thiếu quan tâm tuyên truyền nâng cao hiểu biết KNS, giáo dục KNS cho SV nói chung, SV nội trú nói riêng; năng lực giáo dục KNS của cán bộ quản lý nội trú chưa ngang tầm chức trách được giao, các nguồn lực (nhân lực, vật lực, tài lực, tin lực...) chưa đáp ứng yêu cầu đẩy mạnh giáo dục KNS cho SV nội trú.

6. Biện pháp giáo dục KNS cho SV nội trú Trường Cao đẳng Cần Thơ

6.1. Tăng cường các loại hình hoạt động ngoại khóa cho SV nội trú

Mục tiêu: Tổ chức các hoạt động ngoài giờ lên lớp là tạo cho SV có cách học dựa trên tự khám phá của bản thân và tự lĩnh hội, là học thông qua trải nghiệm, quá đó giúp SV thay đổi căn bản cách ứng xử, thay đổi hành vi theo hướng tích cực và hiệu quả.

Nội dung: Thường xuyên tổ chức hoạt động ngoài giờ học đóng một vai trò quan trọng trong việc bổ trợ kiến thức, bổ sung các kỹ năng và kinh nghiệm sống, giúp SV phát triển toàn diện; hoạt động ngoài giờ lên lớp được tổ chức dưới nhiều hình thức khác nhau, mỗi hình thức hoạt động đều mang ý nghĩa giáo dục và rèn luyện kỹ năng nhất định.

Ở Trường Cao đẳng Cần Thơ các hình thức hoạt động ngoài giờ lên lớp cho SV nội trú: Câu lạc bộ SVCùng sở thích, nhu cầu, năng khiếu; Hội thi, tọa đàm, diễn đàn; Sân chơi truyền thống, trò chơi dân gian; Tham quan, dã ngoại; Hoạt động nhân đạo, tình nguyện, thiện nguyện;

Điều kiện thực hiện: Yêu cầu nhà trường đầu tư các nguồn lực đảm bảo phục vụ hoạt động giáo dục KNS cho SV nội trú.

6.2. Tăng cường lồng ghép giáo dục KNS cho SV thông qua giờ dạy trên lớp

Mục tiêu: Thông qua giờ dạy trên lớp, GV phối hợp linh hoạt các phương pháp giảng dạy phát huy tính tích cực, tự giác, chủ động, sáng tạo của SV, qua đó bồi dưỡng năng lực tự học, ý chí vươn lên,

khơi gợi năng lực tư duy, sáng tạo, kỹ năng vận dụng, làm việc theo nhóm, tự giải quyết vấn đề... giúp SV hình thành KNS.

Nội dung: Việc lồng ghép giáo dục KNS cho SV nội trú thông qua giờ dạy có thể tiến hành ở hầu hết các học phần của các ngành; do đó GV phải luôn liên hệ nội dung bài học với thực tiễn cuộc sống. Các phương pháp giáo dục KNS gồm: Phương pháp kích nã; Phương pháp nghiên cứu tình huống; Phương pháp trò chơi; Phương pháp thảo luận nhóm; Phương pháp sắm vai.

Điều kiện thực hiện: GV nắm vững nội dung KNS cơ bản cần giáo dục cho SV, đồng thời am hiểu chương trình giảng dạy, để lồng ghép giáo dục KNS cho SV vào bài dạy hiệu quả.

6.3. Tăng cường phối hợp giữa các tổ chức Đoàn thể, chuyên môn, Ban quản lý KTX thực hiện giáo dục KNS cho SV nội trú

Mục tiêu: Nhà trường chủ động phối hợp với các tổ chức Đoàn thể, Phòng chức năng, Khoa đào tạo và Ban quản lý KTX trong hoạt động giáo dục KNS cho SV nội trú. Từ đó, phát huy vai trò, chức năng, ưu thế của các lực lượng này trong quá trình giáo dục KNS cho SV nói chung.

Nội dung thực hiện:

+ *Đối với Lãnh đạo trường*: Lãnh đạo nhà trường chủ động phối hợp các tổ chức, bộ phận trong nhà trường thực hiện đầy đủ chức năng quản lý giáo dục KNS cho SV nội trú.

+ *Đối với các bộ phận chuyên môn*: Nghiên cứu đề xuất, tham mưu xây dựng và đưa môn học “Kỹ năng sống” vào chương trình đào tạo của nhà trường.

+ *Đối với các tổ chức Đoàn thể, Ban quản lý KTX*: Đưa nội dung giáo dục văn hoá truyền thống; Tổ chức các hoạt động trải nghiệm sáng tạo, ngoại khoá phù hợp với điều kiện nhà trường và địa phương; Hướng dẫn ý thức tự quản, tự tổ chức các hoạt động tập thể và hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp.

Điều kiện thực hiện: Xây dựng bầu không khí đồng thuận, môi trường hợp tác tích cực, ý thức làm chủ của các bộ phận trong nhà trường.

7. Khảo nghiệm sự cần thiết và tính khả thi ba biện pháp giáo dục KNS cho SV nội trú Trường Cao đẳng Cần Thơ

Để khẳng định mức độ cần thiết và tính khả thi của các giải pháp trên, người nghiên cứu đã trưng

câu ý kiến của chuyên gia là lãnh đạo trường; lãnh kinh nghiệm giáo dục; cán bộ Đoàn Thanh niên, đạo phòng, khoa, Ban quản lý KTX; GV có nhiều Hội SV. Kết quả như sau:

Bảng 3. Kết quả khảo nghiệm về sự cần thiết và tính khả thi của ba biện pháp

TT	Giải pháp	Tính cần thiết (%) (N=12)			Tính khả thi (%) (N=12)		
		Rất cần thiết	Cần thiết	Không cần thiết	Rất khả thi	Khả thi	Không khả thi
1	Tăng cường các loại hình hoạt động ngoại khóa cho SV nội trú	63,3	36,7	0	41,2	58,8	0
2	Tăng cường lồng ghép giáo dục KNS cho SV thông qua giờ dạy trên lớp	70,5	25,5	0	40,5	59,5	0
3	Tăng cường phối hợp giữa các tổ chức Đoàn thể, chuyên môn, Ban quản lý KTX thực hiện giáo dục KNS cho SV nội trú	80,6	19,4	0	54,6	45,4	0

Kết quả cho thấy cán bộ quản lý, giảng viên Trường Cao đẳng Cần Thơ đều cho biết, tăng cường giáo dục KNS cho SV nói chung và SV nội trú nói riêng là rất thiết thực; trong điều kiện nhà trường, 3 biện pháp trên đây vừa đảm bảo sự cần thiết và tính khả thi giúp SV nội trú của Trường Cao đẳng Cần Thơ có được những kỹ năng phục vụ tốt cho sinh hoạt hiện tại tại KTX, nhưng đồng thời trang bị những KNS cho tương lai sau này.

8. Kết luận

KNS là loại kỹ năng trực tiếp giúp cá nhân sống thành công, hiệu quả trong đời sống xã hội, và được

phân chia thành các lĩnh vực tương ứng với thế giới tâm hồn của cá nhân, quan hệ gia đình, quan hệ xã hội, quan hệ công việc. Hiện nay, giáo dục KNS được coi là nội dung cốt lõi của hoạt động giáo dục, thực hiện đồng bộ ba biện pháp: (1) Tăng cường các loại hình hoạt động ngoại khóa cho SV nội trú; (2) Tăng cường lồng ghép giáo dục KNS cho SV thông qua giờ dạy trên lớp; (3) Tăng cường phối hợp giữa các tổ chức Đoàn thể, chuyên môn, Ban quản lý KTX thực hiện giáo dục KNS cho SV nội trú. Từ đó, phát huy được sức mạnh tổng hợp của các lực lượng trong quá trình giáo dục KNS cho SV nội trú./.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Nguyễn Thanh Bình (Chủ biên), Nguyễn Thị Kim Dung, Ngô Thu Dung, Nguyễn Hữu Chí, Phan Thu Lạc, Nguyễn Thị Hằng (2005), *Lý luận giáo dục học Việt Nam*, NXB Đại học Sư phạm Hà Nội.
- [2]. Nguyễn Thanh Bình (2006), *Chuyên đề giáo dục kỹ năng sống*, Viện Nghiên cứu giáo dục học.
- [3]. Nguyễn Thanh Bình (2007), *Giáo trình giáo dục kỹ năng sống*, NXB Đại học Sư phạm Hà Nội.
- [4]. Nguyễn Thanh Bình (2011), *Giáo trình chuyên đề giáo dục kỹ năng sống*, NXB Đại học Sư phạm Hà Nội.
- [5]. Tập sách Giáo dục kỹ năng sống cho học sinh phổ thông, NXB Giáo dục.

MEASURES OF LIFE SKILLS EDUCATION FOR BOARDING STUDENTS AT CAN THO COLLEGE

Summary

Life skills education is one of the most important components of comprehensive education for students. Based on theoretical research and current life skills education for boarding students at Can Tho College, this paper suggests the measures as follows: Improve the types of extracurricular activities for those students; Incorporate life skills education into regular classroom activities; Strengthen coordinations among departments, faculties, student units and dormitory management board on life skills education.

Keywords: Education, life skills, boarding students, college.

Ngày nhận bài: 27/3/2017; Ngày nhận lại: 15/4/2018; Ngày duyệt đăng: 20/4/2018.